

עין משפט
נר מצוה

יד:

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

מסורת הש"ס

א ומי"ה ס"ה מהל' טומאה
מת הלי'ג:
קב ב מ"י פ"ו מהל'ג
אבות הטהרות הלכה
ה'ה:
קב ג מ"י פ"ה ס"ה
ג:

תורה אור השלם

1. וכל אשר יגע על פני
השדה בחבל חרב או
בטח או בעצב אדם או
בקבר וטמא שבעת
ימים: במדבר י"ט טז

רבינו חננאל

ויריבין מדרבנן ליה
מת הלי'ג: כדכתיב
ועל הנוגע בעצב או בחבל,
ויחסי וכל אשר יגע על
פני השדה בחבל חרב
או בטח, משעין מיה
דלא כמבא אלא ללמד כי
החבר היה הוא החבל.
והוא בספרי דברי רב
כחלל חרב, בא הכתוב
ולמד על החרב שטמא
טומאה שבעה, והנוגע
בו טמא טומאה שבעה
הא למדנו לל"ל ולר"מ
וגי' ויריבין כחלל
שיטת חז"ל בעיני'
טמא הטהרות בקדשים,
היא טמא דאישט במאי
אי נטמא דאישט במת
כחלל חרב חב, ויריבין
חרב הרי הוא כחלל
אב הטומאה הוא, ספיה
לספין, חילי'ג ספין ויטמא
לכשר, נחביר כי כל כלי
סתת הנוגעים בטמא מת
עושים אב הטומאה, ויבין
שדור קר הרי טמא
[ב]טמא מת הוא אב
הטומאה, והספין שהיה
שלישי עכשיו בגיטתו
כגון שטמא בטמא מת
נעשה לר' ראשון, וקבל'
ר עקיבא שלישי סותר
לעשותו ראשון, וכבר
פירשנו בחתולה שיטתו
חולין, והוא ליבחי'ג
הנאונים שהעמידו זה הנה,
נר שגורה בו אדם הוא,
כחלל שאם לא נהרג אדם
בו אין זה הדין עולמי,
ותקשה לנו שיש בגיטתו
מזכרות אבשר עי'שנו.
ונבחר נר יהודה ואמר נר
של מתת ולא אביר נר
של חרב, שאפי' שגור
של חרב הנוגע בטמא מת
טמא הוא, והרי הוספין ר"ע
דר' חנינא סגן הכהנים,
דרי חנינא לא אמר אלא
טמא שלישי מותר לעשותו
שני הרי מילי טמא וטמא,
אבל טמא ופסול לא אמר,
ואלו ר' עקיבא הוספין
אפילו פסול [שר] לעשותו
טמא, מתני' קשיתיה מאי
איריא כתיבי'ג בנר שנטמא
בטמא מת, אמר רבא
ש"מ מדר' עקיבא דקמי'
הוספין, ר'טומאת משקין
כגון השטן וכיוצא בו
לטמא אתר דאורייתא היא,
דאי' מדרבנן הוא
אבל בדאורייתא טמא הוא
אחר המסקה ואינו מטמא
אחרים, כל שאינו מטמא
הנה הטומאה
קשיתיה לא הוסיפה לו
[ו]לשפן כלום, פסול היה
קודם ועכשיו פסול הוא,
אלא מאי לטמא אחרים
דאורייתא הוא, מכי'
משקה לא שני כי נגעו
באב הטומאה ולא שני

ואילו הבא פסול וטמא. *אע"ג שלישי של תרומה מטמא הקודש כמו שלישי קודש דתנן נמסקת תרומה (פ"ב משנה ו) שלישי שבטמן נטמא משקה קודש ופסול אוכלי קודש ותרומה קאי *מ"מ אורי' דמגע טבול יום לא חשיב כשלישי דלפילו קודש גופיה לא מטמא דנעמליה כפי' טמאת העוף (דף ה.) תנן טמאת העוף מועלין בה משוקקתה נמסקת והכשרה לפסול בטבול יום ודיין בגמרא לאיפסולי און לעמילי לא והכי פנר רבי עקיבא לקמן (דף י"ג.) כהסולת והקטורת והלבויה וכו' מיהו תימה דשלישי דטבול יום יעשה רביעי מק"ו ממחוסר כפורים דמסקי רבי יוסי שלישי דעלמא וימא מה מחוסר כפורים שומרת בתרומה פסול קודש אשוי דטבול יום שפסול בתרומה לענין דיעשה רביעי בקודש וחס יס שום מיעוט כשלישי דטבול יום א"כ כי עבד לקמן ק"ו נימא שלישי דטבול יום וימא וזירושלמי נמסקת בגיטתיה ר"ע:

אפילו רבינו ירמיהו ופי' נפי תחלה

הוי. מכלן משמע דשמן חשיב משקה וקמן (דף ה.) גבי משקה בית ומבחי'ג וכן כמנה דוכתי וזה דתנן (טברות פ"ג משנה ג) ר"מ אומר שמן תחלה לעולם ומכ"א אף הדבש ור"ש שזרי אומר היין פירוש דווקא יין אכל הך לא ופסקין בהלכות חרב חב, ויריבין דהלכתא כהקומץ דבה (מנחות לז.) דהלכתא כהקומץ אורי'ג דהתם שייב'ג בקודש ואחר כך נמות דמשמע כהקומץ דקאמר התם כמה אמרו שמן תחלה לעולם נקדש ואחר כך נמות דכ"ע מודו וכן משמע בקדש פ"ג דמסכת טברות (משנה א) דקמי' התם הרוטב והגריסין וחלז ושמן שהן משקה טופח הרי הן תחלה קדשו ואח"כ ימוחו הרי הן שניים וכתר הכי קמי' ר"מ אומר השמן תחלה לעולם והיינו לעולם אפי' קדשו ואח"כ קאי ר"ש שזרי והכא משמע ליה בלא נקדש: **הכא** טהור וטמא. הקשה ר"י לוקמ' זו דלסור מדאורייתא ויינו מדרבנא כי היכי דשלישי דאורייתא מותר לעשותו שני ה"ג איסור דאורייתא ורבי יוסי דאמר אינה היא המדה אית ליה דלית לן לוי'ג איסור מטומאה כמו שאפרש לקמן לר"ל משום נר קפלה דלא יליפין איסור מטומאה ואורי'ג דלא בעי לאוקמה בשבד דשרופין לתורה טהורה עם הטומאה משמע ליה כדרך שזרי אדם רגילין כשורף ויינו בש: **הרבם** פסול והבא והבא וטמא וקשה לר"י בשלמא למ"ד אוכל מטמא אוכל א"ש דלא יליף איסורא דרבנן כשעה שעת מפסול דאורייתא אבל למ"ד אין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא אמאי לא יליף שפיר כמו שומרת לעשות מטמא דאורייתא דאורייתא ה"ג מותר לעשות מטמא דאורייתא דרבנן שני דרבנן דקדמתי בסמוך דקאמר ימא דקסבר ר"מ כו' ואורי'ג דלא דמי דמקלול דאורייתא שיכול לקלול עוד יותר אין ללמוד שיוכל לקלול דרבנן יותר אפי' בקלול דרבנן אבל בסמוך דמי שפיר לקלול איסור דרבנן לקלול שלישי דרבנן מדע דהא ר' יוסי דס"ל לקמן (טו.) טומאת משקין לעמא אחרים דאורייתא וה"ל וולד טומאה דר' חנינא דאורייתא לא יליף מיניה איסורא דרבנן שיחה מותר לעשותו שני דרבנן דלמ"ד אין אוכל מטמא אוכל כששורפו עם טמאה לא הוי אלא שני דרבנן וא"ת למאי דמוקיע לה בולד טומאה דרבנן *ר' חנינא נמי מוספין אדר' עקיבא דמר"ע דאמר פסול מדאורייתא מותר לעשותו ראשון אף שמענין שיחה שלישי דרבנן מותר לעשותו שני וזירושלמי פריך לה וקאמר למ"ד בולד טומאה דרבנן לא בא ר"ע אלא לפחות מיתר בטבול יום דבית הפרס שהוא מדבריהם אף שמחליף דברי רבי יוחנן לנר קפלה:

יבחלל חרב'י'ג כ"א חרב הרי הוא כחלל והויא ליה אב הטומאה וקסבר שלישי מותר לעשותו ראשון ומאי דוחקיה דרב יהודה לאוקמיה בנר של מתת נוקמיה בנר של חרב ומאי הוספין דאילו התם טמא וטמא ואילו הכא פסול וטמא אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני נר שננטמא בטמא מת ניתני שננטמא בשרץ אלא איזהו דבר שחלוקה טומאתו בין טומאת מת לשרץ הוי אומר זה מתת *אמר רבא ש"מ קסבר ר"ע *טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא דאי ס"ד דרבנן מכדי האי נר מאי קא מוהניא להאי שמן אי לאיפסולי גופי'ג הא פסול וקאי וממאי דילמא לטמא אחרים מדרבנן אי מדרבנן מאי איריא כבא הטומאה אפילו בראשון ושני נמי תחלה הוי דרבנן יכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה יהוץ מטבול יום אלא ש"מ דאורייתא היא: א"ר מאיר מדבריהם למדנו וכו': מדבריהם דמאן אילמא מדבר ר' חנינא סגן הכהנים מי דמי התם טמא וטמא טהור וטמא ואלא מדברי ר"ע מי דמי התם פסול וטמא הכא טהור וטמא וימא קסבר רבי מואר מתניתין באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן דמדאורייתא טהור מעליא ומאי

כחלל חרב. הקיש חרב לחלל. מתכת שנגע במת הרי הוא אבי אבות הטומאה כמה עצמו ושנגע בטמא מת הרי הוא אב הטומאה כמוהו: גזירת הכתוב היא נמסקת אכל טומאת מת ולא אכל שאר טומאות: וכו'. נר אב הטומאה וכשנתן שמן שלישי לתוכו נעשה ראשון:

נוקמה בנר של חרב. דליתו אלא ראשון כנוגע בטמא מת ואשמעינן ר"ע דשלישי מותר לנטמא שני. ודקשי' לך מאי הוספין אדר' חנינא הוספין טובא דליתו התם גבי נשר קדשים כי שריף שלישי כהדי ראשון ועשהו שני טמא היה מחלה נטמא אחרים שהשלישי עושה רביעי בקודש ועכשו כשהוא שני הוי טמא כלומר לא נשמהו שמו לקלול יותר מבראשונה ואלו גבי עדמות של ר"ע גבי תרומה קאי דליתו שמן קודש איתו אלא של מנחות ואלו הוא ויתו רחוי להלית נר ואם נטמא קודש שנתנו במנחה משקדש ככלי אין לו היסר לכהנים ושרף קודש בבית השן כשאר פסולי קדשים אכל שמן תרומה שנטמא כהנים מדליקין בו דכתיב'ה נחמי לך את משמרת תרומותי בשמי תרומות הכתוב מדרבן אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה ואמר רחמנא שנתן תהא להסקי'ה מתת חבשילך בינמתי'ג כפי' הערל (דף ע"ג.) ושמן שלישי של תרומה איתו טמא לטמא אחרים אלא פסול דלין שלישי עושה רביעי בתרומה וכו' הדר עביד ליה שני ה"ל טמא: מאני' קשישי'ה. לרבי יהודה מאי איריא דתני טמא מת אי בנר של חרב קאי ובראשון עסקין למה לי דנקט שקיבל טומאה זו מאב הטומאה של מת ליתני שנטמ'

גליון הש"ס

תוב' ר"ה ואילו תובא דבי
אפי' דרשי'ה. עין חילין
שם קאי: מ"ד נ"ג: חילין
ג. ג. א. [לקמן טו. ג. ד. פרה
פ"ח ומ"ו: חילין ל. ג.
ה. [במדרש י"ו. א. דף ג"ג.
ו. טבריה פ"ג. ט. ו. ע"ג
הוספין עירובין ע"ה: ד"ה
שמן ומו' מנחות ל. א.
ד"ה אילמא.

מוסף רש"י

חרב הרי הוא כחלל.
למלא כל, כגון מת והנוגע
בו דמי מטמא אב
הטומאה. אם נגע בטמא
מחיה נעשה כחלל ואם
נגע במת הרי אבי אבות
ואם נטמא מת נגע הוי
אב, אבל ראשון וטע' אין
מטמאין כלום [וחז"ל ג. ג.]

רבינו חננאל

כי נגעו בראשון ובכשרו,
איתרו שני עבדי, דתנן
בפרה פרק ח' כל הפוסל
בהרומה טמא משקין
ליות תחלה חוץ מטבול
יוס, למה לי למתנא
בנר שנטמא בטמא מת
ולאוקמה בנר מתת, כנר
לייתי כנר ואפילו כנר
של חרב, משעין מיה
שלישי מותר לעשותו
(שני) ראשון, וטומאת
משקין לטמא אחרים
מדאורייתא הוא.
מדרבנא אמר רבי מאיר
מדבריהם למדנו ששורפין
התרומה טהורה עם
הטמא כבסות כו'.

מסורת הש"ס

רבינו חננאל (הספך)
כי נגעו בראשון ובכשרו,
איתרו שני עבדי, דתנן
בפרה פרק ח' כל הפוסל
בהרומה טמא משקין
ליות תחלה חוץ מטבול
יוס, למה לי למתנא
בנר שנטמא בטמא מת
ולאוקמה בנר מתת, כנר
לייתי כנר ואפילו כנר
של חרב, משעין מיה
שלישי מותר לעשותו
(שני) ראשון, וטומאת
משקין לטמא אחרים
מדאורייתא הוא.
מדרבנא אמר רבי מאיר
מדבריהם למדנו ששורפין
התרומה טהורה עם
הטמא כבסות כו'.

כמה ואין ק"ל דלין כלי מקבל טומאה אלא מחב הטומאה ומה
לי אב הטומאה דמת מה לי אב הטומאה דשרץ אלא מדנקט
מת ש"מ בנר של מתת עסקין דיש חילוק בו בין נגיעת אב
הטומאה דמת לאב הטומאה דעלמא ואשמעי'ג בנר שהוא עצמו
אב הטומאה קאמר: ש"מ. מדקאמר הוספין ר"ע קסבר טומאת
משקין לעמא אחרים דאורייתא היא ודלא כהני מנאי דפירקין
דאמרי לקמן' שזין משקין מטמא אוכל מן התורה אלא מדרבנן דאי
ס"ד דלין משקין מטמאין אחרים אלא מדרבנן מאי תוספת דלוסיף
ר"ע דאמר שהשן שהיה שלישי עשאוהו ראשון ומה בכך האי נר
אב הטומאה כי עשאו ראשון להאי שמן מאי מיה ליה אחרי שלא
יעמא אחרים: **לאיפסולי גופיה.** הוא דמתי ליה הא פסול וקאי:
דילמא. אהני ליה שיטמא אחרים מעכשיו מדרבנן: אי תוספת
דרבנן אחת לאשמעי' מאי איריא דנקט שמדליקין אותו בנר אב
הטומאה עושין אותו להאי שמן ראשון דאורייתא א"כ אשמעינן
שמדליקין אותו בראשון לטומאה או בשני לטומאה נמי תחלה הוי
כלומר איכא נמי תוספת מדרבנן כי ההוא שנעשה ראשון מדרבנן
ומטמא עוד שני ושלישי דהא גזור רבנן על המשקין שאפילו נגעו
משקין בשני יעשו ראשונים: **דסגן כל הפוסל את הפרומה.** כל הני
דמיימין כפי' יארות השבת (דף י"ג.) גבי שמונה עשר דבר שגורו
עליהם תורת שניים לפסול את התרומה מטמאין משקין אפילו חולין
להיות תחלה חוץ מטבול יום שפוסל לתרומה מן התורה וגזירת
הכתוב היא ומי'מ איקלישא טומאה ידיה ולא גזור ציה לעשות
משקין תחלה דלין דברי מורה זכרי'ן חיזוק ומוסד דמשקין עלולים
לקבל טומאה ומה היא עלינתן שמקבלין טומאה שלא בכשר גורו
עליהן חומר הרבה שיהו כהנים מזהרין לשומרין: אלא ש"מ. ממתהדר
למעבדיה ראשון דאורייתא ש"מ לעמאי אחרים ולעשותן שני
דאורייתא קאמר. כל סדר טומאה דאב עושה ראשון וראשון שני בחולין
ומה לא ושני שלישי בתרומה ושלישי רביעי כקודש כולה מדאורייתא
הוא כפי'קין: **ימא קסבר ר"מ.** מדליף מדרבנא קסבר מתני'
דר' חנינא בנר שנטמא בנר אב הטומאה דאורייתא הוא אכל בנר שנטמא ביוולד הטומאה
דקמי' כגון שנטמא בולד הטומאה דרבנן כגון כלי שנטמא במשקין מדאורייתא אין אוכלין ומשקין מטמאין כלי שאין אוכל נעשה אב
הטומאה ורבנן גזרו שיהו משקין מטמאין כלי משום משקה זב וזהו שהן אב הטומאה כגון רוקו ומימי רגליו כפי' דנהי (דף י"ג.) והאי
בנר נטמא בנאותו כלי דהוי וולד דרבנן שהמשקין היו וולד הטומאה והכלי היה וולד דרבנן ומדאורייתא טהור הוא והאי
בנר שנעשה שלישי על ידו טהור גמור מן המורה הוא ואשמעינן ר' חנינא דכיון דלאכא עלה טומאה דרבנן ומטמאין ליה בנראשון דאורייתא:
ומאי